

A szántói Laczk-család ismeretéhez.

Midőn 1295 körül a margitszigeti apácák és bizonyos Rügy fiai Pál és Jób között a pestmegyei Taksony határában feküdt Szajcs nevű birtok¹ miatt pör folyt és a budafelhévi konvent ez ügyben vizsgálatot tartott, a vitás birtok szomszédságában lakó földesurak közül *Csepelmelléki Kolozs* comes is szerepelt.²

E Kolozsról többet nem tudunk: annál többet azonban utódairól. 1326. febr. 28-án tanúsítja ugyan Károly király, hogy *Csepelmelléki Kolozs fiai: Kolozs, Laczk és Miklós* egyrésztől, másrésztől Tröttel Miklós pozsonyi főispán és rokona Roland fia Lépes Miklós a következő csere-szerződést kötötték: Kolozs fiai átadják Tröttel Miklósnak a Fekete-Körös mellett fekvő Csanakesző nevű falu harmadrészét, minek fejében a Nagysziget mellett fekvő *Szántó* nevű birtokot cserében kapják. (Tört. Tár. 1896. 507.) Hogy és mikor került a zarándmegyei Csanakesző Kolozs fiai birtokába, nem tudjuk; azt sem tudjuk, vajjon birtokoltak-e már azelőtt is a Fejérmegyei Szántón, annyi azonban bizonyos, hogy az 1326. évi csere után Szántó a család törzsökös helye maradt.

A három fiú közül csak Kolozs és Laczk ága élt tovább. Miklós-ról 1326 után mit sem tudunk. Kolozs fia, Kolozs 1332. febr. 14-én királyi házi tiszt (aulae nostrae juvenis specialis), mely minőségben Károly király nevezett napon hadjáratokban, fegyverjátékokban és egyéb alkalommal tanúsított hű szolgálatai megjutalmazásául neki sisakdisz-viselési engedélyt ad.³

E Kolozs fia Jakab 1378-ban királyi allovázmester, 1383-ban mint a királyné udvarnokai comese a tolnamegyei Gerenás nevű helységben garázdálkodik.⁴ 1402-ben Komárom főispánja és várnagyja.⁵ Neje a komárommegyei Némái⁶ Miklós fiúsított leánya Neszte (Anasztázia), kinek

¹ 1400-ban Zoyk-telky néven szerepel. Fejér X. 2, 820.

² Wenzel X. 439. Mellette szerepelnek mint Csepelmellékiek még: Szakálos Pál, Herbert és Haragos comes.

³ Turul V. 158. Az erről szóló okirat közlője szerint I. Kolozs 1270-től 1280-ig ismeretes. Fia, II. Kolozs 1332-ben *Szentvidi* néven királyi lovászmester; ennek fia Jakab (1360) *Kolozsfi* néven szerepel. Mindez állítások nincsenek indokolva. Kolozs lovászmesterege koholmány. Fia Jakab 1378-ban királyi allovázmester az igaz! I. Kolozs érdemeiről szól Fejér. VII. 3. 123 és 1351. l.

⁴ Fejér X. l. 126.

⁵ Hazai Okmánytár, II. 168. Károlyi Okmánytár, I. 459.

⁶ Néma helysége vonatkozólag a következő kiegészítő (v. ö. Csánki III 509.) adatokat közlöm: *a)* 1300-ban Tiborc fia Némái Péter a Bána nb. Csesznekiek vagyongelosztása alkalmával fogott bírónaként működik (Wenzel X. 399.); *b)* Némái Pál leánya Pendency 1306. febr. 26-án Giczi István özvegye (Anjoukori Okmánytár I. 108.); *c)* 1326-ban Némái Dezső és Némái Nána fia Roland királyi ember. (u. o. 400; 1306 ott téves); *d)* 1355-ben Némái Nána fia Roland neje: Herény nb. Káldy Egyed leánya Erzsébet, Csab nb. Rezneki Mihály özvegye (ugyanott VI. 370).

kezével apósa birtokait is megkapta. Nem lévén e sorok feladata, hogy a család ezen ágával bővebben foglalkozzunk e helyen, csak azt akarjuk kiemelni, hogy Jakab és utódai magukat *Némái Kolozsok*nak nevezték és e néven egy teljesen különálló családot alkottak.

Minket e helyen első sorban I. Kolozs fia Laczk, és vonala érdekel. Laczkról, kinek tevékenységét 1326-tól 1358-ig követhetjük és kiről csak azt tudjuk, hogy igen számos alkalommal (1346-ban mint királyi testőr) királyi emberként működött¹. Az eddigi irodalom csak egy Miklós nevű fiát ismerte, ki a családot folytatta; én azonban Miklóson kívül Laczknak még három más fiát is ismerem. Miklósról mindeddig csak egyetlen-egy egyenes okirati adatot ismerek és pedig 1376-ról, mely évben mint Laczk fia: *Szántói Miklós* egy még IV. László korából való, Szántóra vonatkozó okiratot előmutatott. — Megjegyzendő, hogy e Szántó, mely eredetileg néhány királyi tárnokok és étekgógók birtokát képezte, 1376-ban Izsótelek,² később pedig állandóan Laczkháza néven szerepel, mi kétségkívül onnan ered, hogy Laczk (éppen úgy mint előtte a IV. László-korabeli Herbert, kitől a Herbertháza nevet kapta) valamely birtokosztás alkalmával Szántó javarészét kapta, hogy itt állandóan és hosszú időig tartózkodott, úgy, hogy utódai a birtokot már csak Laczkházának nevezték; e néven még jelenleg is (mint Laczkháza), Pestmegyében, a Kis-kúnságban van.

Zsigmond király 1420. okt. 29-én a következő csereszerződést köti:

Szántói Laczk Jakab volt erdélyi vajda, fivére Dávid volt szlavoniai bán és *hettejüknek frater patruelisa: Benedek fia Szántói Benedek boszniai püspök* odaadják a királynak Borosjenő (Pilismegyében), Ülbő (Pestmegyében), Egerszeg (Tornamegyében), Csatárszeg (Csongrádmegyében), Szántó, Herbertháza másként Szántó, Kispereg másként Szentimrefalva és Vét (Fejérmegyében) nevű birtokaikat és megkapják értök a következő jószágokat: Rév (Biharmegyében), Szentimrefalva (Alsófehérmegyében), Nyárádtó, Alsóteremi Oláhteremi, Felsőteremi és Vámosudvarhely (Küküllőmegyében)³

Ez az ifjabb Benedek nemcsak hogy e családnak egyik eddig ismeretlen tagja, de egyúttal érdekes alak a boszniai püspökök közt, történetük meghatározására. 1410-től 1426-ig ismertek ugyan egy Benedek nevű boszniai püspököt, de csak e néven: Benedictus de Benedictis,⁴ most már tudjuk, hogy neve nem de Benedictis, hanem hogy ő Benedek fia és a szántói Laczk család sarja; csak az a kérdés, hogy a volt vajdához és a volt bánhoz mily ízbeli rokonság fűzte őt? mert a frater patruelis többféle értelemben veendő. Miután Jakabbal és Dáviddal együttesen a már említett cserét a királyljal köti, világos, hogy ő a két fivérnek legközelebb álló rokona, tehát minden kétséget kizáró módon Laczk ivadéka, csak azt nem tudjuk, vajjon Laczk unokája-e, mint a vajda és a bán, vagy pedig Laczk dédunokája, illetve a két fitestvér unokaöccse. Tekintettel arra, hogy utóbbi esetben még fiatal embernek kellett lennie, a mi a már 1410-ben kimutatott püspöki állására való tekintettel nem igen valószínű, helyesebb úton járunk, ha benne Laczk unokáját és a két fitestvér

¹ Anjoukori Okmánytár IV. 128., 211—213. VI. 55., 382., 401. Fejér IX. 2., 698. Teleki okmánytár I. 76. Zalamegyei okmánytár II. 431.

² Hazal Okmánytár VIII. 272.

³ Zichy-Okmánytár VI. 634.

⁴ Pray, Specimen hierarch. II. 432.

unokatestvérét látjuk. Bizonyítja ezt különben a következő, eddig szintén még fel nem használt adat.

1373-ban Károly király embereként *Laczk fia Benedek* udvari tiszt (aulae nostrae juvenis) a máramarosi Konyha község határjárását eszközli. Igaz ugyan, hogy ez magában véve — bár az illető udvari tiszt — még nem mond sokat, mert ily nevet máramarosi földbirtokos is viselhetett; de a király határozottan mondja, hogy Laczk fia Benedek *ad hoc specialiter de curia nostra transmissus*,¹ minek alapján határozottan kimondhatjuk, hogy jelen esetben szántói Laczk fiával, a későbbi Benedek boszniai püspök atyjával van dolgunk. Benedek püspök 1426-ban meghalt. Az 1420. évi csere következtében beállott birtokviszonyok 1425-ben már nagyon változtak. Ezdegei Pál, volt bán azt állította, hogy a király Egerszeg nevű tornamegyei birtokát neki adományozta; Borbála királyné pedig Laczkháza és Szentimrefalva birtokok iránt a következők ellen pert indított:

- a) Szántói Laczk fia Miklós, fia Jakab
- b) Benedek boszniai püspök
- c) Németi János fia László
- d) Némai Jeromos és ennek fia László² ellen.

Ez utóbbit jól ismerjük; nem más mint Némai Jakab fia, ki némai Kolozs-családot folytatja és kinek a szántói birtokban még bizonyos része volt. — De Németi János fia László — mint majd meglátjuk — a Laczk-ágnak egyik eddig szintén ismeretlen tagja.

A szántói Laczkfiak már 1370-ben Lajos királytól a valkómegyei Asszonyfalva, Kovászdi, Mocsár és Szilköz nevű helységeket nyerték. De ezeken kívül még az ugyanazon megyebeli Németi is az óvék volt. De miután *Németi (vagy Szántói) János* és *Laczk fia Tamás* a lázadó Horvátiakkal cimboráltak, ennek következtében Zsigmond király Németi, Mocsár és Asszonyfalva részeit 1389. nov. 12-én Kórógyi Istvánnak adta. 1411-ben visszakapják azonban nemcsak ezeket, hanem Szilköz és Kovászdi részeit is. 1413-ban iktatják Dávidot valkómegyei Szarvas nevű birtokába.³ Miután tehát látjuk, hogy a valkómegyei birtokokban a némai Kolozsok nem részesek és róluk, mint Laczk utódairól lehet szó, világos, hogy Németi János, valamint Tamás, kiről biztosan tudjuk, hogy Laczk fia, szintén Laczknak a fia. János fia László — kivel 1425-ben találkozunk — a rendelkezésemre álló forrásokban többé már nem szerepel és így több mint valószínű, hogy fiútódok hátrahagyása nélkül meghalt. Nagybátyjától, Laczk fia Tamástól, tudunkkal legalább, szintén nem maradtak fiútódok, mert a későbbi források csak Dávid bán ivadékairól szólnak.

Hogy Németi János és Kolozs fia Laczk között minő izenbeli összeköttetés van, az az eddigiekből ki nem világlik; csak azt tudjuk, hogy Németi János Laczknak egyenes leszármazottja. A következő adatok alapján azonban képesek vagyunk arra, hogy erre a felette érdekes kérdésre is teljesen kielégítő fényt vessünk.

Lajos király 1358. máj. 3-án meghagyja a kolozsi konventnek, hogy saját emberét kiküldje, kivel együtt *Laczk fia István* a királyné tisztje (aulae reginalis juvenis), ki ezen célból egyenesen a királyi udvarból

¹ Máramarosi Diplomák 65.

² Zichy-Okmánytár VI. 636.

³ Csánki II. 374., 375.

ki lett küldve (de curia nostra specialiter ad hoc missus) Elefánti Mihály és egyéb erdélyi felek ügyében eljárjon.¹ Az 1389. évi okiratban, a hol arról van szó, hogy a Kórógyiak a hűtlen Németi János és Laczk fia Tamás birtokait kapják,² világosan olvasható, hogy Németi Jánosnak az atyja: István. Így tehát, miután Laczk fia Benedek is az udvarból mint udvari tiszt lett kiküldve és miután tudjuk, hogy maga Laczk is az udvarból számos esetben kiküldetett, semmi kétséget sem szenvedhet, hogy itt Szántói Laczk fia Istvánnal van dolgunk, kiről különben egyebet nem tudunk.

Az eddigiek és egyéb hiteles források alapján³ megkapjuk a következő nemzedékrendi táblát:

Némái Kolozs		Cs.-melléki Kolozs 1295. kör.		Szántói Laczk
Kolozs 1326—1351		Miklós 1326		Laczk 1326—1358 1346-ban udvari tiszt
(Szántói) Némái Jakab (1380) 1372—1402 1378-ban királyi allovázmester 1383-ban a királyi udvarnokok comese 1402-ben komáromi várnagy és főispán Neje: Némái Miklós leánya Neszte				
Zsigmond 1392—1415	Ambrus 1412—1415	Jeromos 1412—1457		
	László 1425	Imre szül. 1440 kör. 1450		
László 1462—1490	János	Apollónia	Krisztina	
	folytatják a családot			
István 1358. kir. kiküldött	Benedek 1373 † 1420 előtt	Tamás 1389	Miklós 1376 † 1411 előtt	
Németi János 1389	Benedek † 1426 1410 óta boszniai püspök	Dávid 1403-ban Fejérm. főisp. később tótorsz. bán	Jakab 1403—1424 erdélyi vajda	
Németi László 1425	György 1416—1438 neje: Losonczy Dezső fia János leánya Ilona	Katalin 1416	László 1424	
	Miklós † 1456	Anna 1457	Dorottya 1457 † 1478	
	Katalin	férje: Bethleni Márk 1463	férje: Csanád nb. Telegdi Lőrincz † 1463 előtt	

Dr. Wertner Mór.

¹ Fejér IX. 2, 677

² Országos Levéltár DL. 7530.

³ Turul II. 116. Hazai Okmánytár III. 353, 385. Csánki I. 596, III. 378. Soproni-Okmánytár II. 557.